

WETTERBERGH, CARL ANTON

**Kapellpresten : skizz ur verkligheten / af
Onkel Adam**

Stockholm : [Huldberg]
1849

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök*: Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra*: Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Kongl. Biblioteket.
STOCKHOLM.

Roman
Sv.

Ex. A^S

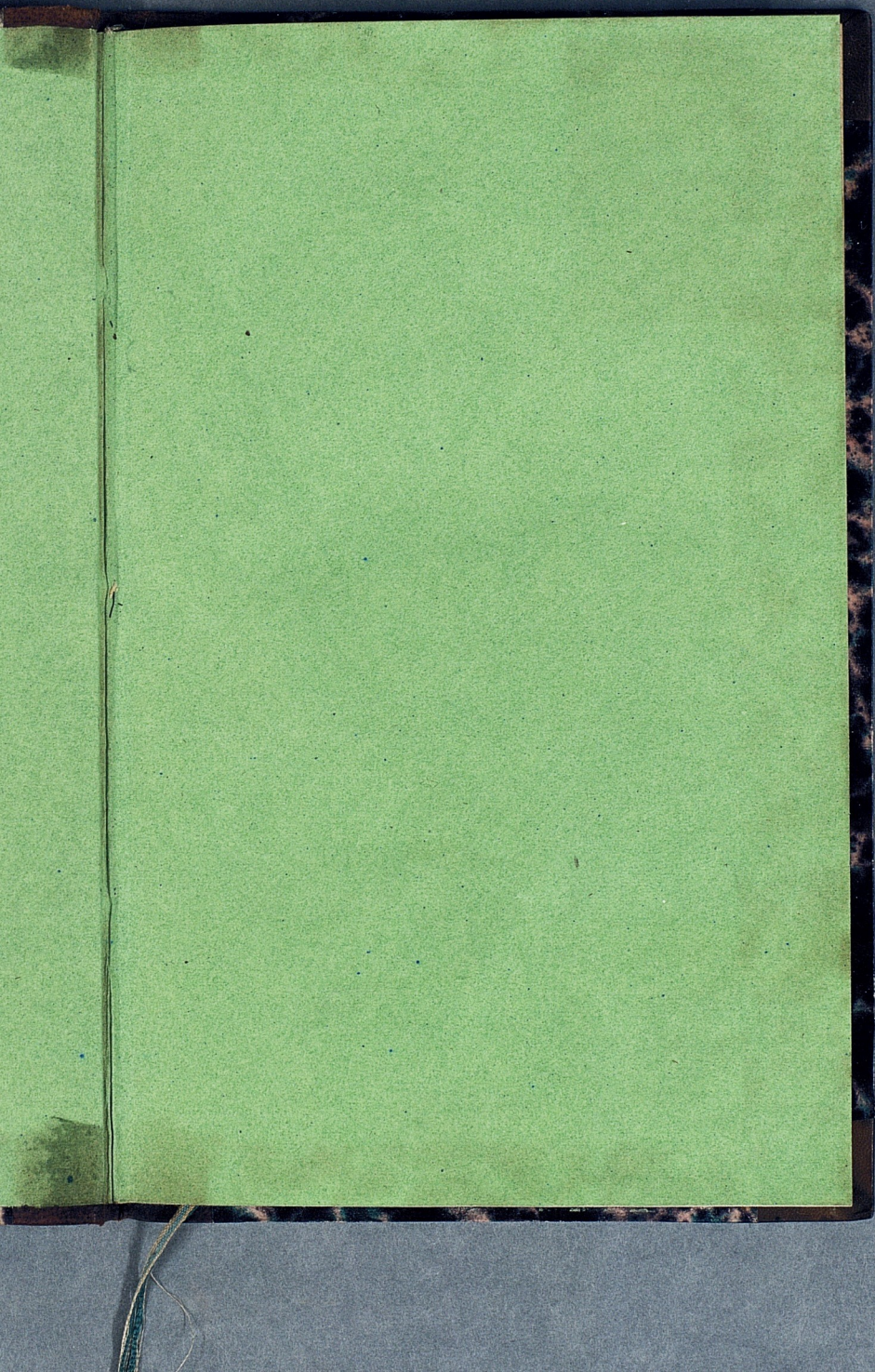
WETTERBERGH, Carl Anton

Kungl. biblioteket, Stockholm

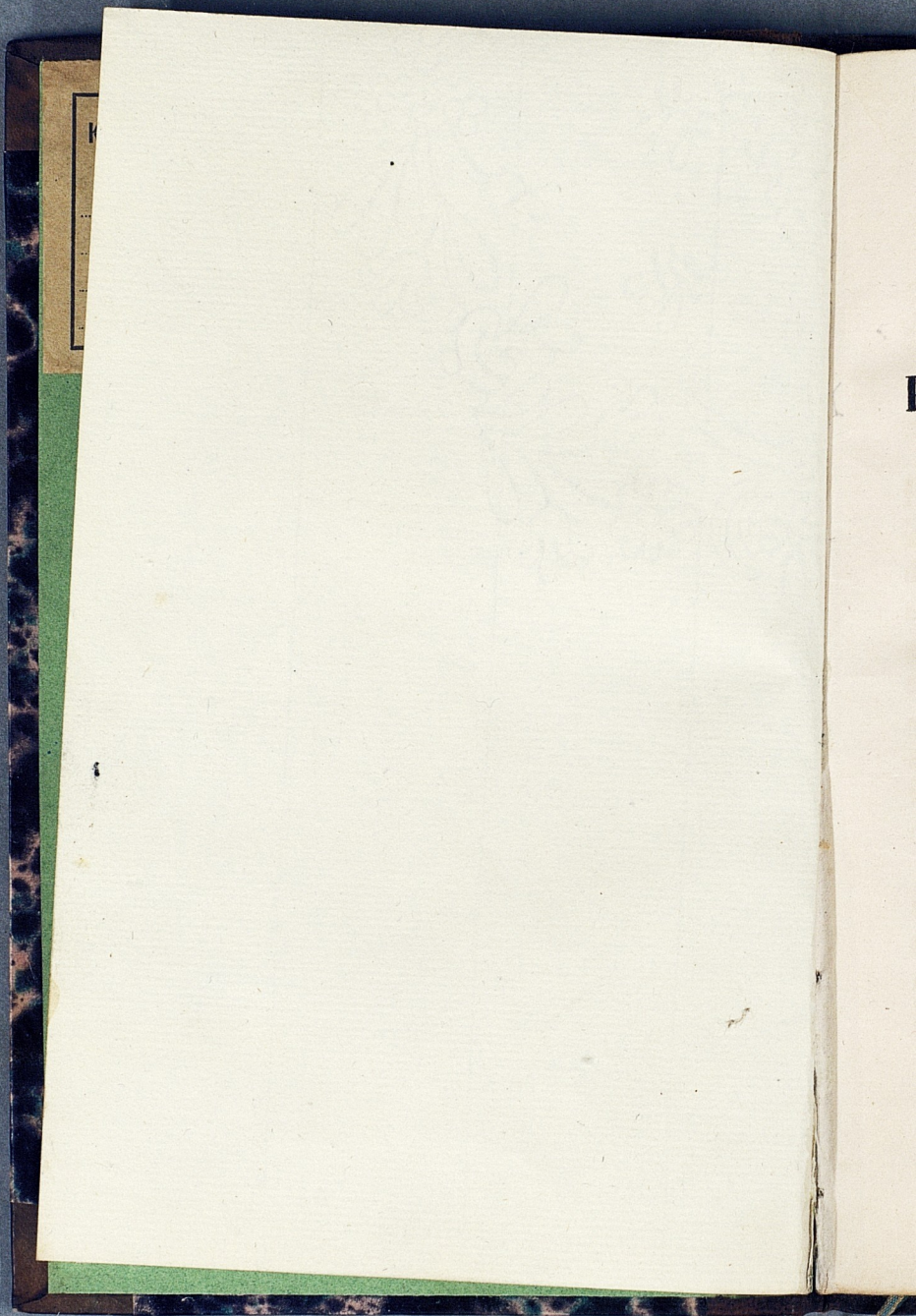
50001

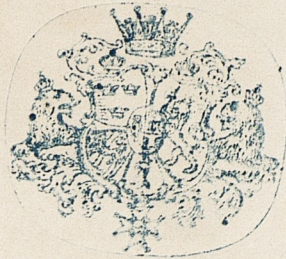
000 526 090

KAPELLPRESTEN.

SKIZZ UR VERKLIGHETEN

AF

ONKEL ADAM.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS JOH. BECKMAN,
1849.

F Ö R O R D.

Till köparen.

Då jag förliden afton genomögnade tidningarne, fästades min uppmärksamhet vid den adress man, till v. Pastor Carlesons förmån, ställt till allmänheten. Jag har genomlevvat många år i det undan-gömda Norrland och har kommit i mer än ett till-fälle att lära känna mot hvilka försakelser och upp-offringar en prestman i dess aflägsnare trakter har att kämpa, och den oförtjenta glömska, som ofta kastas öfver hans välsignelserika inflytande på den tränga krets, der han verkar.

Nästan i samma ögonblick påminde jag mig en händelse, som jag tillfälligtvis noga känner, och tänkte: "Kanske jag, genom att helt enkelt berätta den, kunde skaffa Pastor Carleson några riksdaler åt sig och de nio barnen."

Så har denna skrift tillkommit, och jag måste således öppet erkänna, att det skett af en krass beräkning att beskatta Eder kassa för v. Pastor

Carlesons räkning. Det är en tendens-novell af det slaget, som icke söker läsare, utan blott köpare. Skriften tillhör således icke skönlitteraturens område; men skulle någon det oakadt vilja hänföra den dit, förutser jag en missgynnande utgång och anhåller derföre, att han eller hon först ville ha den godheten att gå in i magister Baggés boklåda och fråga: "Är upplagan utsåld?" Fås då "ja" till svar, så må ödets hand träffa min lilla skizz; ty den har då redan gjort det, vi människor sällan förmå — den har uppfyllt hela sin bestämmelse.

Den 11 April 1849.

Författaren.

I.

En vacker vårdag för många år sedan klöfjade ett litet ridande sällskap genom en af de eviga skogsöknarna i det stora, för de flesta så okända och gåtlika Norrland. Det var en ung man, svartklädd i en simpel rock men med halmhatt på hufvudet, och med ett ansigte som utvisade en from tillförsigt och en kärleksfull ande.

Den smala skogsstigen tillät blott en och en att rida fram mellan de här och der till ledning »bleckade» eller märkta träden, men denna omständighet gjorde den unga mannen mycket besvär; det sågs tydligen att han hellre ridit bredvid än framför ett ungt fruntimmer, som litet ovand, och vid svårare ställen liksom hisnande, hade sin plats i en snedsadel och tycktes mera bemöda sig, än verkligen vara rask. Efter dem kommo några andra riktigt klöfjade hästar, som buro kappsäckar i de korgar, som utgjorde klöfjningen, och således förde de resandes effekter.

Vägen eller stigen gick uppför steniga backar, öfver kala berghällar, der hästarne halkade upp på långa bergsplatåer, öfvervexta med en mjuk mossa, och stupade åter skarpt utföre ned i den tjocka, mörka skogen, der den slingrade sig utmed kanten af en skogsbäck eller på brynet af en mosse, der hjortron blommade, eller som var vildt öfvervext med kärppil och sqvattra. Vid alla steniga ställen, hvar gång den unga mannen förutsåg att någon liten svårighet förestod, steg han af sin häst och ledde den som bar fruntimmeret deröfver.

»När komma vi då fram?» frågade den unga qvinnan och blickade ängslig omkring sig. »Det är ju eviga skogar, vi komma ju rent af ur verlden.»

»Åh, det skall inte pastorskan säga; vi ha ej mer än nio mil till Åsjön och der bo sex grannar.»

»Nio mil — är det grannskap?»

»Åh ja, inte så egentligen, men visst fara vi till hvarandra på bröllop alltid; det är en liten rusch på ett par dar, när det är snö i skogen och is på sjöarne.»

Den unga mannen smålog.

»Ja, ser du, vi få då bo i frid deroppe», sade han. »Nu skola vi inrätta oss så godt vi kunna.»

»Ack ja, och lefva för oss sjelfva i frid och lugn och ro», sade hans unga hustru och smålog.

»Med förlof, herr pastor», sade en bonde, lång Pehr Pehrsson.

J kännen icke Pehr Pehrsson. Nå väl, det var en lång man med ljust hår och ett par glada ögon, och bland kamraterna känd under namnet Pratpär, till skillnad från sin bror, som kallades Tystola.

»Nå, hvad då, Pehr Pehrsson?»

»Jo, herr pastor — ja med förlof för frun, men visst är det en suptall, den der som vi se der borta vid backklinten.»

»Jaså, du vill stadna; gerna för oss.»

»Jo, ser herr pastorn, det är så, att människan behöfver sin lekamliga föda, liksom andra Guds skapade kreatur, och, med förlof för frun,» tillade Pratpär och tog åt hatten, »så är jag liksom en smula sugen i magen. Vi ha nu ridit fyra mil och ha ändå två mil, inte noga räknadt, till Tallstugan, der vi skola ligga. Proh, proh!»

sade Pratzpär; »se så, nu skola vi ha en sup och litet i oss.»

Hela karavanen stannade vid den så kallade »suptallen» och Pratzpär tog fram sin lilla skinnväska, sin fällknif och öfrige requisita och bjöd sina kamrater.

»Nu är det min tur, ja, och det blir din vid Tallstugan; då få vi se hvad du har, Ola, och om hustru din har så pass som min att skicka med.»

Tystola var emedlertid sysselsatt att uppduka det unga prestfolkets lilla matförråd och sade, i full öfverensstämmelse med namnet, ingenting.

Deras måltid dukades på en flat sten, der lilla frun med synnerlig grace bredde ut en fin damastservet och ordnade smörasken, brödkakorna, den kalla steken och skinkan, alldeles som det varit fråga om en bjudning. Qvinnan förnekar sig aldrig; i skogen liksom i salongen är hon den, som skänker oss stackars trubbiga manfolk vår trefnad och tillser vårt välbefinnande. Den unga pastorn betraktade sin lilla hustru med blickar fulla af ömhet och tillgifvenhet, och hjälpte henne så godt han kunde med den lilla anrättningen.

»Se så, nu är det färdigt — akta dig att du inte slår omkull saltstruten; man skall ej spilla salt på bordet, sade alltid mamma.»

Och så läste de en bön.

»Vet du, det är rätt roligt att sitta så här midt i skogen,» sade frun och såg sig småleende omkring. »Jag, som är kommen ner från *slätten*, tycker att det är så ovanligt.»

Vi få ej missförstå henne. Med ordet »slätt» menade den unga frun en trakt så bergig, att en slättbo från Skåne eller Westergöthlands falbyggd skulle tro sig bryta halsen af sig på hvar tusende aln af det der slättlandet. Hon menade blott att der ej fanns *endast* skog, utan äfven släta platser.

»Jag nästan ångrar att jag tog denna kapelltjensten, men det skall ändå föreställa ett avancement,» sade mannen, »och om några år reser jag ned till Hernösand och tar pastoralexamen, och så ger väl Gud lycka.»

»Åh ja, sörj ej för det — vi få det nog bra; du skall se, jag skall pryda ut stugan, ty jag talade vid gamla pastorskan Åkerlind, och hon har beskrifvit alla rummen för mig deroppe vid Björknäs.»

»Alla rummen?» smålog mannen, med utseende af att göra en fråga.

»Ja alla, precis *alla*. Är det ej riktigt?» småskrattade frun. »Der är först och främst en stor stuga.»

»Ja.»

»Nåh, och så en förstugukammare.»

»Ja.»

»Och så kök.»

»Ja visst, det blir två rum och kök.»

»Jaså, — men det borde jag ej talat om — jo, ser han, min herre, der är en kajuta uppe på vinden, under torftaket — pastorsns studerkammare.»

»Det har jag inte vetat.»

»Nenej, men si jag vet det — och der skall du sitta och läsa på pastoralexamen. Men inte får du bli fet på tjensten, för pastorskan sade att hennes man salig Åkerlind på sednare tiden ej kunde gå upp för stegen, ty han var för fet att komma upp genom hålet. Eljest så lär kammaren vara varm som en snurra om vintern och ha fönstret mot kyrkan och sjön och vara rätt småtreflig; man sitter vid dörren, då man skrifer vid bordet under fönstret.»

»Det rummet var bra litet.»
 »Åh ja, visst är det väl så; och så», fortsatte den lilla glada frun beskrifningen, »kan man inte gå rak annat än midt i rummet; men det gör ingenting.»

»Nej, det gör ingenting, blott du är nöjd.»

»Jag? Skulle jag inte vara nöjd! Då blir det mera fråga om dig som lefvat i öfverflöd hos rika prosten i K**. Jag blir nog nöjd. En fattig komministers dotter är inte stor i sina tankar. — Vet du, Fredrik, nu skall du låta bli att klättra uppför den der stegen, ty jag vill sätta rummet i ordning åt dig — och — ja, du får väl se, du får väl se.»

»Ack, du lilla goda hustru!» sade mannen; »blott du alltid blir nöjd deruppe.»

»Hm, med förlof», steg Pratspar fram, »nu äro vi mätta och hästarne ha också fått en smula till lifs, och om pastorn så tycker, så —»

»Gerna, det lider mot qvällen.»

»Ja, visst lutar det ditåt, och så är vägen en smula knutig borta mot Tallstugan till; för si, der skall vara liksom en slags väg, och då är det alldeles förbannadt — förlåt, herr pastor, men jag råkar ibland till.»

Karavanen satte sig åter till häst och tågade på samma sätt som förut genom den öde skogen, der Linneorna stodo och nickade bland mossan och tycktes liksom fråga: Sen j oss?

Det var ett herrligt månsken påföljande qväll, då karavanen nalkades Björknäs, slutpunkten af deras resa. Detta ställe låg tjuoen mil från närmaste stad. För eder, som lefva i det södra Sverge, är det någonting otänkbart att bo tjuoen mil från *närmaste* stad. Månen satt herrlig och full (månen är, i *parenthes* sagdt, den enda som presenterar sig bäst som full) och sken öfver en liten insjö, som lugn låg emellan de skogiga stränderna. Snart såg man en klockstapelspira sticka upp öfver småskogen; småningom såg man äfven kyrktaket och derefter kom den ena stugan fram efter den andra af den lilla nybyggerbyn, som med liksom en gördel var omgifven af åkertegar, de enda som på nio mil funnos i den vilda skogen. Här hade människan brutit naturens fjettrar och ledt dess krafter; rundt omkring på många, många mil låg den sådan som den varit sedan skapelsens morgon. (Det är nödigt att jag här gör en ur-

säkt för herrar geologer, som veta att det var cycadeer och palmer som vexte först, och coniferæ först sedan.) Nog af, kring Björknäs lilla by med sin kyrka och klockstapel utbredde sig några åkrar.

»Så vackert!» sade den unga frun och stannade med sin häst. »Gud låte mig alltid finna det lika vackert!»

Hon hade rätt. Det var en dal mellan bergen, med en fredlig långsträckt sjö, som utbredde sig mellan de björkbevexta stränderna, och midt i dalen vid sjöns strand låg den lilla byn med kyrkan, som speglade sig i det klara vattnet. Det var en af dessa vuer som Norrland så ofta erbjuder; en fredlig dal med vatten och skog, med skyddande fjell och några kojor. Jag vet ej någon punkt i den vida världen der man djupare och renare känner det herrliga af att lefva i frid med hela menskligheten. Det trötta sinnet lugnar sig och ögat hvilar med glädje vid det klara stilla vattnet. De ljusgröna björkskogarne, som utgöra dess närmaste värn, och der bakom den eviga, stilla, tysta tallskogen som omfamnar bergen, hvilka sticka sina hjessor mot skyn och hvarje morgon och afton rodna mot solen, liksom

de genom sin blick öfver de spridda mennisko-
boningarne behöfde rodna.

Snart var sällskapet framme vid den lilla
prestgården, som såg ut som ett vanligt bondhus
med små rutor i fönstren, men med någonting
utanför som skulle vara en tillstymmelse till träd-
gård, det vill säga, der fans buskrader af hvita,
röda och svarta vinbär och en sorts krusbär, som
oaktadt sin ludenhet och sina små dimensioner
mera än en gång bringat förra pastorskan i har-
nesk mot de små nybyggarbarnen, som beskat-
tade dem.

Klockaren, en person i kort rock och smala
ben i vida stöflar, ett af dessa mjuka exemplar
af menniskor, som vanligen sjunga i Guds hus
och till hans namns pris och ära, stod färdig att
mottaga sin nya pastor.

Den stora stugan var upplyst och treflig; de
få möblerna, som pastorn inköpt af företrädaren,
gäfvo den ett herrskapslikt utseende.

»Det här är ju alldeles förträffligt,» yttrade
frun, ställande sig midt på golvet för att be-
skåda rummet i dess helhet. »Det är ju alldeles
förträffligt.»

»Gud välsigne din ingång!» sade mannen och omfamnade sin hustru. »Gud välsigne dig, som är nöjd med allt — med Guds hjälp skola vi kämpa oss igenom.»

»Tack, tack!» sade hon och kysste honom. »Men hör nu på, Fredrik, försök ej att krypa opp för stegen, ty kajutan skall vara i ordning innan du tittar dit.»

»Nej! nej! jag lyder», var det vänliga svaret — och i sanning den svarta stegen, som ledde opp till pastorns torftiga boning, var på intet sätt inbjudande.

Påföljande söndag inträdde den nye pastorn i sin lilla församling. Dessa gubbar och gummor, dessa ynglingar och flickor, och alla dessa små barn voro då de, som voro öfverlemnade åt hans själavård. Det var deras tröst, deras hjälp, deras rådgifvare och uppfostrare han skulle vara; det var på honom, på hans unga hjerta Gud hade lagt deras väl och ve i tid och evighet. Med hela ungdomens hänförelse predikade han Guds ord för den lyssnande mängden, och fastän många ej fullt fattade hans tal, sågo dock alla hans ärliga, kärleksrika ögon, som strålade af en helig öfvertygelse, och hörde hans af rörelse darrande

manliga stämman ljuda i den lilla träkyrkan. Hans hustru satt i den lilla bestämda bänken; hon var den enda hatt i hela kyrkan, alla de andra tillhörde mösspartiet.

Så inträdde pastor Nordman i sitt embete — och ifrån detta ögonblick slöt sig den lilla församlingen kring sin lärare med ett obegränsadt förtroende. »Det är för visso en Guds man», sade de gamle och samlade sig kring honom, då han efter gudstjänstens slut trädde ut på kyrkvallen, och tackade honom med handslag och ord »för vacker predikan».

Den lilla frun hade hela dagen sett liksom litet småslug ut, och då hon efter middagen sade: »Nåh, kära Fredrik, du är väl trött efter predikan och behöver hvila middag», förstod han genast meningen.

»Jaså, du har kajutan färdig?»

»Ja, jag vill tro; kom Fredrik.»

De begge unga makarne voro snart oppe på vinden, och frun slog upp dörrn, för att i ett nu visa honom herrligheten. Man kunde ej neka att det lilla rummet företedde en vacker anblick, så trångt det än var.

Det lilla fönstret var draperadt med röda och hvita gardiner och ett par gröna jalousier af foderlärf. En soffa var klädd med blårutigt tyg och likaledes de begge stolarne, och på hyllan var pastorns hela bibliothek ordnad som ett regemente. Piporna, tre stycken, stodo på en ställning i ena hörnet och tobaksasken derbredvid, och på bordet stodo vattenkaraff och glas, bläckhorn och sanddosa i prydlig ordning bredvid en polerad mässingsstake med tillhörande ljussax. Med ett ord, rummet var småtrefligt och vann vidare i utseende af ett par sydda tafflor (fruns mästerverk), som hade sin plats på hvar sin sida om en stor gravyr, föreställande Christi vandring till Golgatha.

»Men, hvar har du samlat allt detta?» frågade pastorn. »Ack, det är ju präktigt.»

»Jaså, du tycker det?» sade hustrun, med glada ögon betraktande sina händers verk. »Jo, ser du, jag som visste af kammaren, bad mamma om litet plock att göra grannt med, och så fick jag litet till soffan och stolarne, och litet till gardinerna, och tafflorna se'n, som hängde hemma i vårt förmak. Men ser du, allt det der lurendre-

jades med af Pralpär på hans häst, så att du inte visste ett ord derom. Var det ej bra gjort kanske?»

»Här skall jag läsa på pastorexamen, min goda hustru — läsa, så att vi en gång må lefva oberoende. Fjorton tunnor räcka ej långt.»

»Jo, med Guds välsignelse — med Guds välsignelse», sade hustrun. »Nu skola vi ej miss-trösta — är du nöjd med rummet?»

»Tack, tack, älskade hustru!» sade pastorn och fattade henne om lifvet och kysste henne.

Och detta var deras första söndag i Björknäs.

II.

J veten icke hvilka försakelser, hvilka mödor, som falla på en fattig kapellpredikants lott; huru han måste kämpa med nöd och brist, i en undangömd vrå af världen, obemärkt af Consistorium och af de mäktige, som hafva hans lycka, hans framtid i sin hand. Han har ej en gång missionärens ära att vänta, han vinner ej martyrkronan på det sätt som förvånar världen och gör hans namn aktadt och äradt; men han trycker ändå småningom, tagg efter tagg, försakelsens, glömskans och bristens martyrkrona fast på sitt hufvud; men ingen vet det, ingen ser det, ingen tänker derpå; ty han är en af det lägre presterskapet, som aldrig för sina arbeten i Christi tjänst, för sina vakor vid de tröstlöses läger och sin oupphörliga möda för Guds rikes stadfästelse på jorden, kan hoppas mera än ett fjellpastorat af tredje klassen, en liten fläck som hans lyckligare embetsbröder skulle anse som en förvisningsort. Men om vi betrakta en sådan lefnad för en he-

lig idé, för sakens skull och ej för det världsliga gagnets, huru herrlig och ren framstår ej den fattige, glömde predikanten, som ett ödmjukt Guds redskap! Utan kors och utan thiar, utan kräckla och utan kommandörstjerna, är han en biskop för sin församling i den ursprungliga meningen, en herde för fåren.

Pastor Nordman uppfattade sitt kall som man vanligen gör, då man aldrig beträdd lyckans branter eller tänkt på att göra, hvad man kallar lycka — han lefde och handlade blott i en rigning, för en enda tanke — att låta Guds kärlek lysa klar för världen och med sin värma genomla hvarje hjerta.

Det var ett år eller mera efter inflyttningen, då pastorn efter en lång fjellresa och tusen faror, som han utstått för att besöka några nybyggen oppe i fjelldalarna, åter kom hem. Allt var så tyst i huset — han såg ej till ens tjenstflickan, han inträdde och se! när han steg in i stugan, satt hans hustru der vid den fladdrande spiselbrasan och jollrade med en liten gosse, som med sina klara blå ögon med uppmärksamhet

betraktade eldflammorna och fäktade med de små armarne, utan att ha styr på dem.

»Ser du, Fredrik, hvad vi nu ha?» smålog hans bleka hustru; »en liten gosse, ett litet välsignadt Guds barn har kommit i huset, medan du varit borta; ser du, han skrattar?»

Pastorn tog sin hustru i famn och kysste barnet.

»Vet du? Gossen skall heta Petter Fredrik efter salig far och dig — han skall kristnas i kyrkan och Pehrsgumman skall bära — ack! ack! hvad vi ändå äro lyckliga som nu ha ett barn att hålla af begge två. Han skall väl bli prest, han som du, en liten prost, så fet och rar — och du skall lära honom latin och grekiska med tiden, och så skicka vi honom till Hernösand, och så blir han student, och sedan så — då har du pastorat, — blir han adjunkt hos dig och är hos oss till dess vi äro borta.»

»Det var en lång plan; Gud låte barnet lefva, så går allt väl.»

»Inte ser du något farligt på barnet? Fredrik, tror du att han är sjuk?» frågade den unga modren med bekymrade blickar.

»Nej bevars, nej bevars, men ser du, så långa uträkningar böra vi ej göra. Barnets framtid står i Guds hand; vill han taga det från oss, så är det hans vilja — och vi måste tåla äfven det.»

Modren tryckte gossen in till sig, liksom för att skydda honom.

»Eller», fortsatte pastorn, »eller blir han vår ålderdoms tröst och hjälp; och då hafva vi den glädjen.»

»Ja ja, Fredrik, du har rätt — vi skola ej räkna ut — det är Gud allena som styr och ställer för oss och gossen», sade modren och kysste den lille.

Men, som modren förutspått, der kom en verklig, en ännu mera himmelsk och ren glädje in i huset med det barnet. Det var som det varit en engel, som lagt af sig vingarne och gömt sig i lindorna; ty hvar gång barnet log, eller då det slumrande drog på munnen, gick det en glädjeström genom modrens hjerta, och hon knackade ner sin man från studerkammaren för att låta honom se, hur ett litet barn — sof.

III.

I flera år hade den lilla familjen i stilla lycka bott i sin undangömda boning — den räknade redan tre barn, gossen och två flickor. Men fattigdomen hade börjat intränga i huset — kärleken flydde dock icke, och ännu lefde hoppet om en bättre framtid i de begge makarnes hjertan.

Pastorn gjorde nemligen en vinterresa till Hernösand och tog pastoral-examen med så mycken framgång, som man kunde vänta för en man, som på ganska kort tid blifvit prest och som uppe i fjellen saknade alla hjälpmedel för en djupare forskning, och som dessutom så djupt var inbegripen i det praktiska af sitt kall, att hans »lärdom» ej kunde stiga till någon hög grad. Men han var nöjd, hans förmän voro nöjda; och glad, efter väl utstånden pers, reste han hem igen.

Det var en glädjedag der hemma, allt stod väl till och han uttydde hela qvällen sitt pastoral-betyg för sin hustru, och Petter Fredrik, nu åtta år gammal och således redan invigd i både läsa

och skrifva, fattade en synnerlig hög tanke om sin fars djupa kunskaper och tyckte sig redan se honom minst som biskop i Hernösand, eller, om det ej gick, som komminister i Göksjön.

Men det var många som ej tyckte om den der resan, och det var nybyggarna i de kringliggande kojorna.

»Pastorn vill väl aldrig fara ifrån oss?» sade de litet hvar. »Visst kan pastorn få mera inkomst, men så skall Gud veta att inte pastorn kan bli mer afhållen än här.»

»Det står i Guds hand om jag får något annat,» sade pastorn vänligt; »men sen j, mina vänner, det är för barnens skull jag måste försöka att få något bättre; ty vi förmå ej ge dem uppfostran och vård här — det är för långt från skolan för Petter Fredrik.»

IV.

Det var en kall septemberkväll året derpå; höstvinden strök genom skogarne, regnet duggade öfver det bleknande landskapet, och fjelltopparne stodo insvepta i en grå dimma, då frun bultade i taket åt sin man att komma ner. Han kom och nu fick han veta att en lappgubbe ville tala vid honom. Ej långt derefter inträdde der en liten man, klädd i en luggsliten renskinnskolt, kantad i sprundet och omkring halsen med ljusblått vadmal och med en skinnrem omkring lifvet samt »piplufvan», en af blått vadmal med röda ränder gjord mössa, i hand.

»Gud bevarra vyrrdig pastorn (Lapparne skorra ovanligt hårdt på r då de tala svenska). Jag kommerr från Sintans Jacob och berr att vyrrdig pastor ville far te honom och ge honom Nattvarra.»

»Hvar är han?»

»Jo, här opp i fjellet — barra två mil härrifrån — han håller på att dö — vyrrdig pastor får skynn sej, om han skall hinna.»

Kapellpresten.

Pastor Nordman var ej van att ett ögonblick uppskjuta sina embetspligter, och därför sadlades genast hans häst. Inom en half timma var han i ordning, klädd, omstoppad och omgjordad, så godt sig göra lät, af hustrun, och just som mörkret inbröt, red han ut från gården i den dimmiga höstqvällen.

Resan fortgick framåt natten, så länge ännu den lappske ledsagaren såg vägen; men det var blott två mil och man måste fram.

»Nu ska vi opp på fjellet», sade lappen ändtligen. »Vyrddig pastor kan inte ha hästen längre; men här är en tom kåta (fäbodställe) och der sätta vi in honom.»

Detta skedde och derefter företogs den besvärliga vandringen emellan stenar, busksnår och stubbar öfver den låga fjellrygg, som låg emellan dem och den fjelldal, der Sintans Jacob hade sitt läger och sina renar.

Vadmalstältet kunde knappt skönjas mot den grå jorden och den mörka himlen, om ej den af eldfärg upplysta rökpelaren, som steg opp ur dess topp, visat dem vägen. Det var Sinte Jacobs bostad i fjellöknarne.

Utmattad af ansträngning trädde äntligen pastorn in i det låga tältet till den gamle Sintans Jacob, en lappgubbe som nybyggarne på sätt och vis fruktade, ty han var känd för att kunna förtrolla boskapen, så att der ej blef grädda på mjölken, att smöret såg blodigt ut och att kon blef modstulen och ej ville äta det aldraraste starrhö, som man kunde bjuda henne. Sintans Jacob var således illa känd och var också ett besynnerligt, gåtligt väsende. Man talade väl om att han hade en son, men honom såg man aldrig till, ty gubben vandrade, åtföljd af en annan lapp, ensam med sin lilla renhjord omkring i fjellen och undvek öfverallt att råka sina samslägtingar. Man visste ej om han var fattig eller rik, men ryktet förkunnade att han gömt silfver i fjellskrefvorna, fastän han ej unnade någon att få det. Sådan var till sitt lynne den lille, gulbleke, svartmuskige gubben med det skrynkliga dödliga ansigtet och det svarta stripiga håret, hvilken med halfslutna rödsprängda ögon tycktes betrakta det glödande riset på den midt i tältet lagda stenhögen, öfver hvilken en kittel hängde på sin kedja. Pastorn nalkades den döende; denne spratt till och vaknade.

»Jaså, pastorn, jag trodde att det skulle vara slut innan pastorn kom», rosslade han.

Nu begyntes samtalet om den viktiga skillsmessan; men den gamle Sinte Jacob tycktes taga döden helt stoiskt. Det föreföll som om han icke ansett den långa dunkla färd som förestod på långt när så viktig, som om han skulle flyttat sitt tält till en annan fjelldal.

»Åh ja visst, inte har Gud något mot mig», sade han lugn, »jag har alltid gått till Nattvarra hvar midsommar och lagt i håfven åt både prest och klockare, vet jag, så att jag gjort rätt för mej.»

»Men ditt barn, Sinte Jacob, hvar är din son? Tänker du ej på honom?»

»Sonen? Åh, han tjenar och behöfver ingenting», blef svaret.

»Men du lär ha förmögenhet, det är ju din sons.»

»Mina pengar? Nej, de äro mina. Rent ut sagdt, han får intet, för si, det var en gång, så gick jag hemifrån och sa' till Jacob: se efter djuren! för annars så skall perkel ta dig — ja, jag sa' perkel; ty jag svärjer aldrig, skall pastorn veta — och så gick jag till kyrkan och gick till

skrift, men inte kunde jag låta bli att tänka på rentjuren, för si, den var jag rädd om — och så när jag kom hem, så var, perkel i mej, tjuren fallen i en klyft och död som en stock. Då körde jag Jacob från mig ty jag hade ingen nytta af honom.»

»Men han är dock din son.»

»Ja, en odåga är han, och det är inte värdt att pastorn talar för honom, utan ta nu hit Nattvarra, så att jag må få't innan jag kolar af.»

Det var klart att pastorn ej ville åt en meniska i en sådan sinnesstämning gifva Nattvarden; men han talade för döfva öron.

»Hvar har du dina penningar, du kan ju inte ändå taga dem med dig», sade pastorn många gånger; men den gamle lappen blott skakade på hufvudet med yttersta uttryck af ovilja.

Han blef allt mera svag; slutligen förmådde han ej tala, utan blott tecknade med fingrarne hvad han önskade — äntligen förmådde han ej ens detta, utan slumrade in, och då den gråhvita morgonen grydde, fanns han ej mer.

»Som ett djur lefde och dog han», suckade pastorn, »och dock var äfven han ämnad till en högref, en ädlare menskelig bana; med småaktigt

hat, med ömklig snålhet i hjertat och likväl med ett orubbligt djuriskt lugn gick han inför Guds dom. O! det är dock jag som var ansvarig äfven för denna människa — hvars pligt det var att rycka honom ur förnedringen — och sådan dog han; sådan, usel och arm, brottslig och full af hämnd, skall han i ångest böja sig inför Domarestolen och ursäkta sig och säga: Man lärde mig ingenting bättre.»

Denna scen uppskakade den ädle prestmannen, och han hade ej under sina betraktelser märkt att elden slocknat och den kalla höstvinden genomisat hans lemmar; han började frysa häftigt; men hvad var att göra? Väderleken blef allt mera sträng, det började snögloppa, fjellvinden började sno i ringar, kölden blef genomträngande, fuktig och tryckande. Han återtog sin vandring mot hemmet genom de fattiga marskogarne, öfver tufvor och klippor, till dess han återfann sin häst, och nu gick det bättre. Han kände dock att hans helsa fått en stöt som verkat djupt; men då hans hustru glad och fryntlig kom emot honom der hemma, låtsade han om intet, utan försökte att se glad ut.

Hon märkte dock hans dödliga blekhet och tvingade honom att gå till hvila. Sjukdomen hade kommit in i det fattiga huset.

Det blef en långvarig sjukdom. Ingen läkare kallades; ty huru skulle man hemta honom tjuguen mil? Inga läkemedel; ty huru skulle man beskrifva sjukdomen, så att man finge de rätta? Det blef således huskurer. Den sjuke förbättrades något, vacklade upp på predikstolen hvarannan söndag, men satt hela mellantiden i en länstol, ombäddad med dynor. Då kom nöden riktigt in i huset. Det finnes i lagen något som kallas »bodrägt» eller då ena maken säljer undan ur boet. I det längsta »lånade» pastorskan af de fattiga grannarne; men snart voro deras tillgångar uttömda; då tog hon en dag, utan att säga det till mannen, den blanka morteln som hon, glad och förhoppningsfull som en blifvande brud alltid är, under sin förlofnings tid köpt på Hernösands marknad. Hon skickade ett bud till grannarne och lånade mat för morteln. Det ena huserådet följde det andra. Till och med de små gardinerna i studerkammaren, den blanka mes-

singsstaken, med ett ord allt rörligt gick småningom ur huset för att skaffa mannen en god soppa.

Den sjuke bodde nu beständigt nere hos de sina, han förmådde ej klättra uppför den branta stegen, och därför tömdes det lilla rummet på sin herrlighet.

»Gud hjälper oss väl», sade ännu hustrun; »Gud hjälper när nöden är som störst.»

Det var vid denna tid först som pastorn, för att ändå försöka något, sände ett långt tätt skrivvet bref till en läkare. Detta innehöll en mycket noggrann beskrifning på en obotlig hjertsjukdom. Det var ingenting att göra.

I den fattiga boningen, der hustrun ensam visste huru fattig den var, sken höstsolen in, blek och oviss. Sommaren hade gått utan förbättring, snarare var allt sämre än förr: andedrägten blef allt kortare, hjertats slag alltmera ojemna, sömnen stördes af tusende gycklande drömmar; sådan var sjuklingen och der fanns ingen mat i huset, som passade honom; ty det visste hon, en sjuk skulle ha färsk mat. Då gick hon åter upp

på den tomma kammaren för att se om någon tillgång fanns; men utom böckerna, som ingen ville ha, fanns der intet. Der stod den arma hustrun och för första gången grep henne hopplöshetens förtviflan, och hon föll på knä.

»Nu är allt slut, nu finnes intet hopp mera, ingen räddning — Gud! Gud! hvarför öfverger du oss, oss och våra fattiga barn! Hvarför? Hvarför?»

Hon kunde ej gråta, utan rigtade sina törta utvakade ögon åt höjden och då föll hennes blick på taflan, som föreställde huru Christus dignade under korset. På en gång sprungo tårefloderne upp, hon förmådde gråta och nu bad hon Honom, som sjelf böjdes af korsets tyngd, som sjelf lidit allt hvad menniskan kan lida, om hjälp och räddning för man och barn.

»Nu är allt bra igen», yttrade hon sakta efter en stunds varm bön, »nu är allt bra igen — Gud hjälper oss.»

Hon torkade sig hastigt i ögonen och gick ner till den sjuke, för hvilken gossen läste högt ur bibeln.

Mannen smålog mildt då hustrun kom in.

»Vet du», sade han, »nu är det ej långt till förlossningens stund — vet du, jag känner mig så lätt och glad — nu blir jag frisk igen.»

»Du? Gud i himlen, tror du?» ropade hustrun och lade handen på bröstet, som långsamt höjdes och sänktes af det trötta hjertats slag.

»Ja, ser du, min goda hustru — jag går ifrån eder och skall vara när fadren; men vi räkas sedan — detta är din och barnens räddning — tack för hvar stund! tack för att du följt mig, att du hoppats och lidit med mig.»

Hustrun böjde sig ner till hans knän och gret tyst.

»Kom Petter Fredrik», sade pastorn och räckte ut den magra handen åt den nu nära tjuotande gossen, som med barndomens hela häftighet greps af sorgen. »Kom gosse», sade fadren med ett himmelskt lugn; »jag ber dig ej om mera än ett: älska och lyd din mor, vårda henne på gamla dagar och hoppas blott på Gud, aldrig på människogunst och lycka — och,» tillade han med ett småleende, hvori en gnista af de saliges fröjd blandade sig; »lef så, att du kan dö med lika fast förtröstan som jag.»

Den ädle prestens hopp svek ej. När aftonen kom och solen kastade sina röda strålar på bergtopparne, gick der en sakta hviskning genom huset: »Pappa sofver — pappa sofver.» Och han hade somnat för evigt.

V.

Strax efter begrafningen kom en bekant på en tillfällig resa in i det tomta huset och såg nöden, men hörde ingen klagan, fastän både enkan och barnen voro bleka af nöd och sorg. Det grep honom om hjertat och han tänkte: finnes det då ingen hjälp, ingen räddning? Då föll han på den idén att vända sig till folket med bön derom.

Liksom nu gick denna bön ut öfver landet och öfverallt, der den fattiga familjen nämndes, skyndade ung och gammal att lägga sin skärf till för att rädda den; ty vi klaga orättvist öfver en kärlekslös verld. Det går på djupet genom det Svenska folket en åder af allvar, af människokänsla, af christligt sinne, som aldrig upphör att flöda, fastän ytan, stundom blank, stundom grumlig, ofta tycks stå stilla.

Men i den lilla stugan skulle det bli auktion för att betala de små skulderna. Ännu var nemligen allt qvar, som hustrun icke kunnat taga, utan att bekymra sin man — men allt hvad hon egt, och allt hvad hon ansåg för onödigt, hade gått för att göra den sjukes belägenhet dräglig — och så hade hennes begge schalar, hennes fina kängor, hennes små nipper vandrat ut i världen, och nu stod hon ensam med tre barn och egde ej mera än sin hemväfda klädning och sitt evigt lefvande hopp; ty hvarje gång det ville svigta, gick hon upp på kammaren och betraktade tafflan der Christus dignade under korset — och hvarje gång återvände hon med nytt mod och hopp till barnen.

Det var långa Pratspar som i den trakten var auktionist, och på den utsatta dagen inställde han sig med sin lilla svarfvade klubba i fickan och ställde sig i position, under det att klockaren spetsade pennan och vek marginal på auktionsprotokollet. Folket ur stugorna samlade sig och äfven mera fjerran boende nybyggare hade kommit. Auktion begynte. Nu var Pratspar, som vi veta, och som det i Fredmans Epistlar heter

om Anders Wingmark — »mycket glad och småförståndig», och därför hade han sina infall.

»Se här en stol, go' vänner!» började han, upplyftande en gammal trästol; »fem skilling är bjudet, ja, tio skilling många bud. Kung Herodes' tron såg så här ut, med fyra ben och styre för ryggen — tretton skilling — han blir vacker om han målas — sexton skilling, många bud; sa' du sjutton, jo, det sa' du Ola, sjutton och — en half — nå bjud på, det är ju skampris; hvem vill sitta som konung Herodes af Mesopotamien? Aderton skilling — han blir nog vacker bara han målas med blå färg och rosor på ryggen — tjugu skilling; vill ingen ge mer än tjugu skilling? — Ett, tu tre, tjugu skilling — bjud äfven sjelf, Ola, nåh — ett, tu, tre tjugu skilling — (en stunds tystnad). Ett, tu, tre — klang, klubban föll.

»Ola Pehrsson eller bror min Tystola,» sade Pratspelle till klockaren, »tjugu skilling. Hit med mer.»

»Åh nej,» sade Tystola, »ropa upp stolen igen, kanske han kan gå till mera. Frun får igen stolen.»

Och nu ropade åter Pratspelle upp den usla möblen och han gick nu till trettio skilling — återlemnades och uppropades ånyo.

Så gick det med nästan allt. Hvarje sak betaltes på detta sätt mångdubbelt mot sitt värde af de fattiga nybyggarna. Vill man tro mig? Detta har verkligen hänt i Norrlands obbyggder, och är ingen dikt; men låtom oss med kärlek och aktning se på denna enkla, fattiga befolkning — huru finkänslig, huru hjertegod, huru herrlig framstår ej här den så kallade råa massan och gör en god gerning, en för dem stor uppoffring, på ett sätt att den ej skulle synas stor eller ens som en uppoffring. Det var ju blott för ro skull de så der ropade om igen — blott för ro skull; men en rolighet, i hvilken englarne deltog. Hvem hade väckt denna kärlekens ande i deras hjertan? Jo, skulle alla svarat, »salig pastorn, han har sagt oss det.»

Men alla dessa bemödanden betäckte dock ej det utarmade husets skulder, och enkan hade fast beslutat att hellre tigga, än att någon skulle ha att klaga öfver hennes salig Fredrik.

Det var julafton för några år sedan.

I den lilla stugan satt enkan omgifven af sina barn och på spiselhällen stodo en skål mjöl och en bunke mjölk.

»Vi få ju pannkaka?» sade yngsta barnet, en flicka af tre års ålder; »ack, pannkaka och så gröt och mjölk.»

»Ja barn, efter det är jul, så har Olasmora skickat oss både mjölk och kornmjöl till pannkakan.»

»Jag undrar», sade Petter Fredrik, »om mamma får någon hjälp af goda människor — de kunna aldrig veta hur svårt mamma har med oss.»

»Det är i Guds hand», sade modren; »vill han, så hjälper han oss.»

Men i detta ögonblick körde oförmodadt en färdskrinda in på gården. Barnen skyndade ut.

»Hvem är det?»

»Goddag och Guds fred! Skall helsa så fastligt mycket från herr M. — Här är en skrinda med småplock uti åt pastorskan och så ett bref.»

»Mamma, hjälpen kommer!» ropade barnen.

Modren höll på att digna af den plötsliga

underrättelsen. Hon skyndade ut, men mötte bonden i dörrn.

»Skall helsa så fasligt mycket från herr M. och frun och önska pastorskan en god jul — och så har jag med mig,» fortfor bonden, som liksom läste en utanlexa, »och så har jag med mig en skrinda med all slags julmat — och — hm, jag måtte väl ej tappat brevet; nej, se här.»

Darrande, så att hon knappt förmådde stå, grep den arma enkan brevet, bröt sigillet och läste:

»Bästa fru Pastorska!

»Goda människor hafva skyndat till er räddning. Allt har gått öfver förväntan; hvad salig Fredrik anade har gått i fullbordan, och jag har för fruns räkning nu inne fyra hundra riksdaler banko, och ännu ankomma med hvarje post bref med hjelp uti. Tacka Gud! Lycka till god jul!»

»Barn! barn! kommen hit omkring mig!» ropade enkan och ryckte dem till sig och föll på knä.

Hvad hon bad vet jag icke; men om der gick en glad ande genom alla de familjer, som

gifvit sin skärf till den arma modren och hennes barn, om julen blef fröjdfull — visst var det deras böner som nedkallat glädjens englar från himmelen och sändt dem på julbesök hos alla desse, som i tysthet gått sin Herras ärender.

VI.

Låtom oss inträda till den lilla familjen der den nu bor. Det är ett litet hus i ett sydligare klimat än vi förut besökt, en vacker trädgård sluter sig kring den fredliga boningen, och derinne är allt snyggt, nätt, trefligt och solbelyst; ty vårso- len glänser in der, liksom allestädes. Det är om morgonen. Ser ni väl de tre barnen sittande omkring modren, som läser för dem ur skriften? Förhoppningen på Gud har inom den lilla familjen blifvit allt — och de äro så lyckliga, så lyckliga, och tro att Fredrik der han är, deltar i deras lycka.

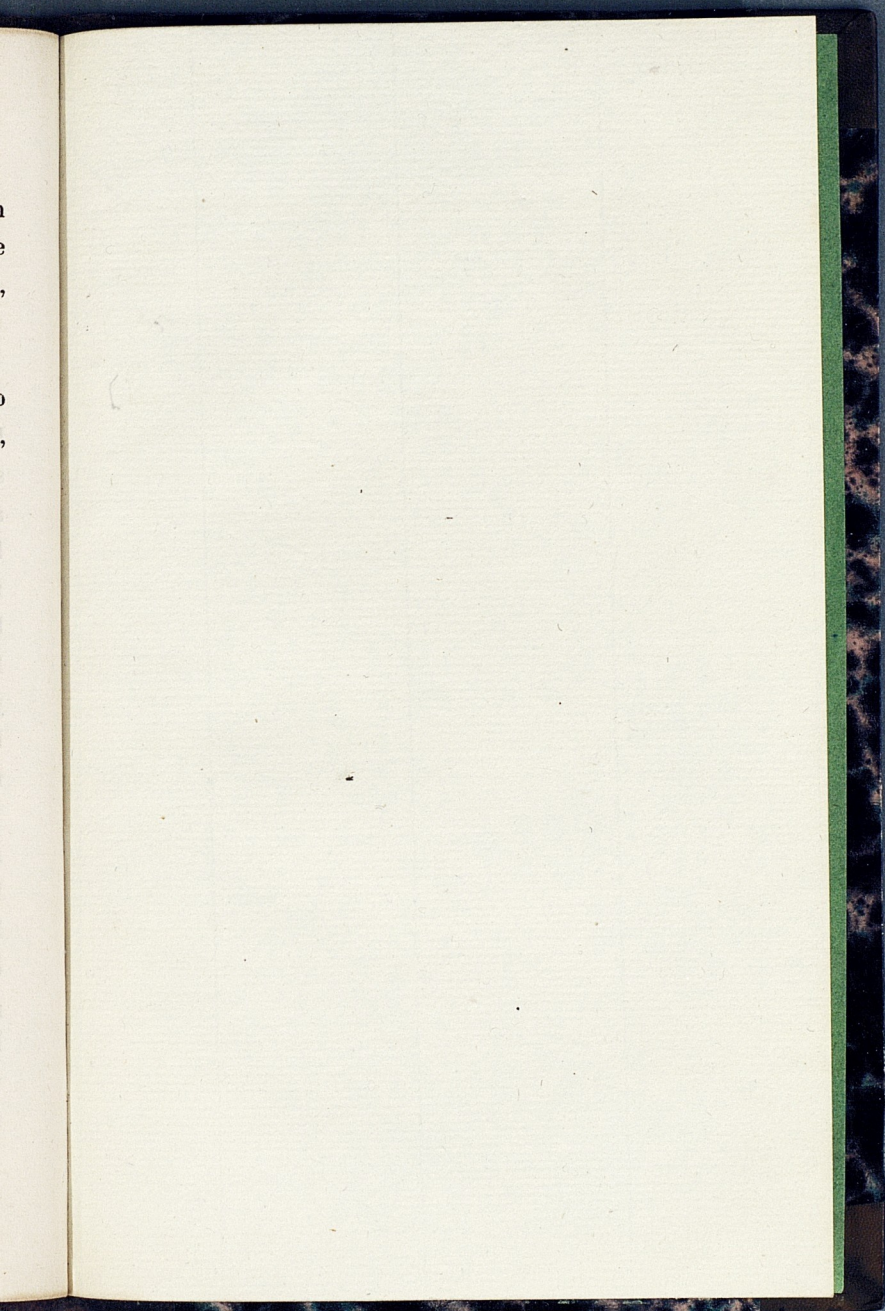
Se dit, der sitter Anna, den yngsta flickan, med en tjock bok på sina knän öfver hvilken hon knäpper sina händer. Veten j väl hvad *den* boken innehåller? Ingenting annat än alla de bref och deviser som familjens talrika välgörare bifogat sina tillskott; det har blifvit en tjock bok, familjens helgedom, den enda som får ligga bredvid Bibeln på pulpeten: Guds kärlek uppenbarad i ordet och i människohjertat

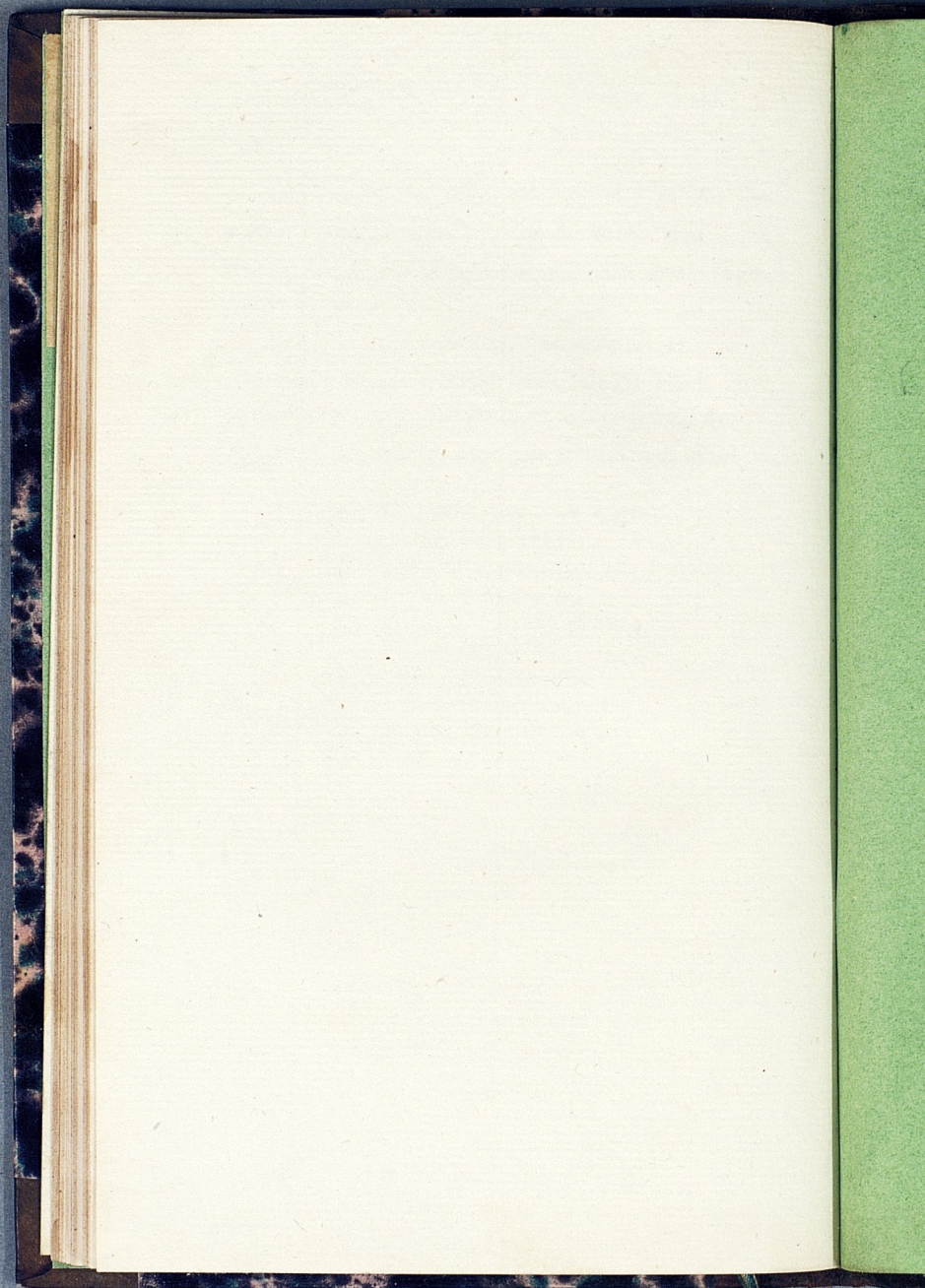
Modren har nu läst sitt kapitel i Bibeln och Petter Fredrik läser en morgonbön, den äldre flickan, Lotta, en annan och när allt detta skett, säger modren:

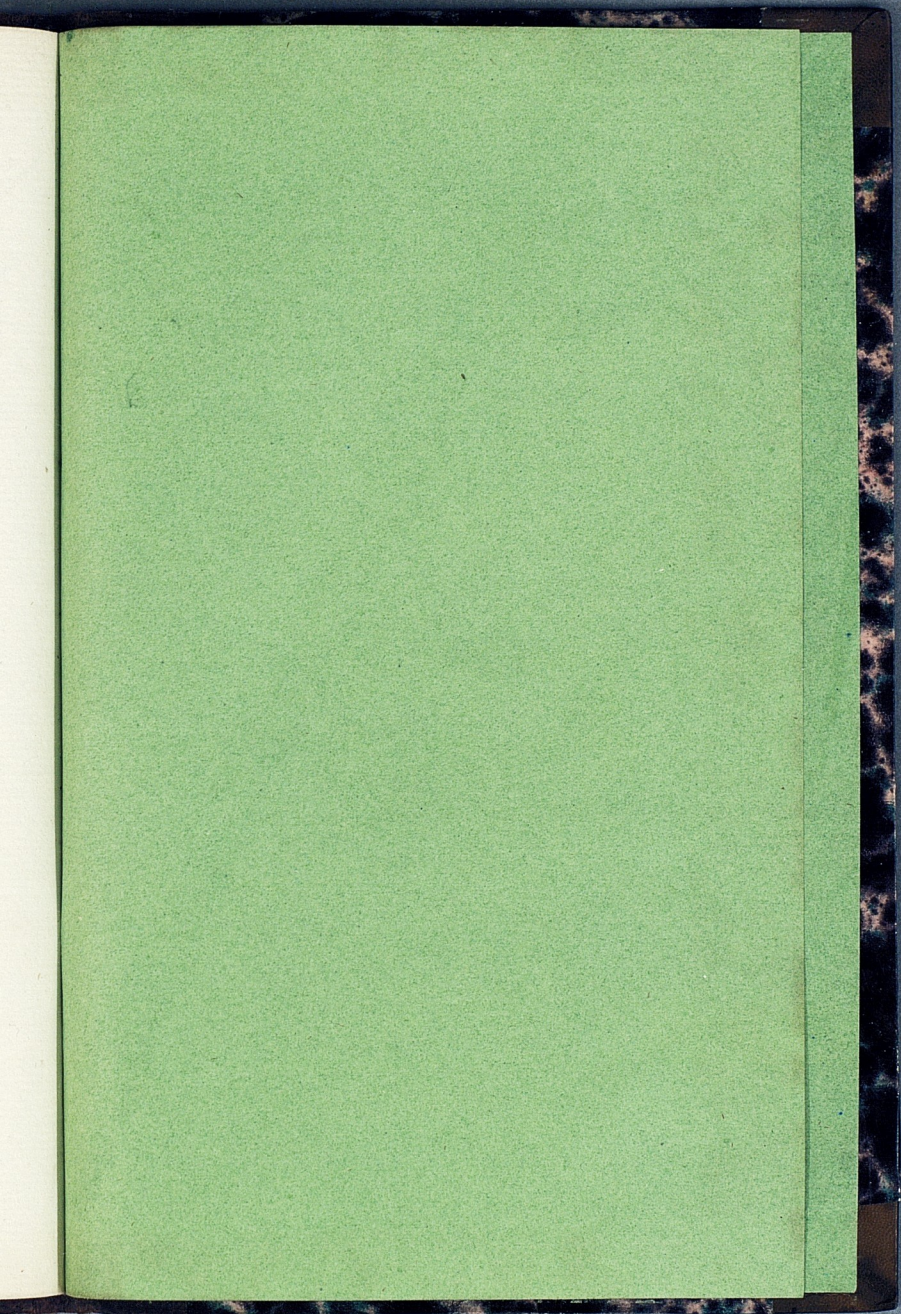
»Nåh Anna! hur låter din lilla vers?

Då knäpper barnet sina händer hårdt ihop öfver boken, der deras välgörares handstil finnes, rigtar de klarblå ögonen mot höjden och läser:

»Men du nödens barn, som klagar
 Eller tyst din börda bär!
 Haf den tröst i mulna dagar,
 Att din hjälp ej fjerran är!
 Sanningsvän, som omildt dömmes,
 Otack får och smälek tål;
Menskovän, som utan prål
Gör det goda och förglömmes!
Tänk på Den, som allting ser
Makten har och lönen ger.»

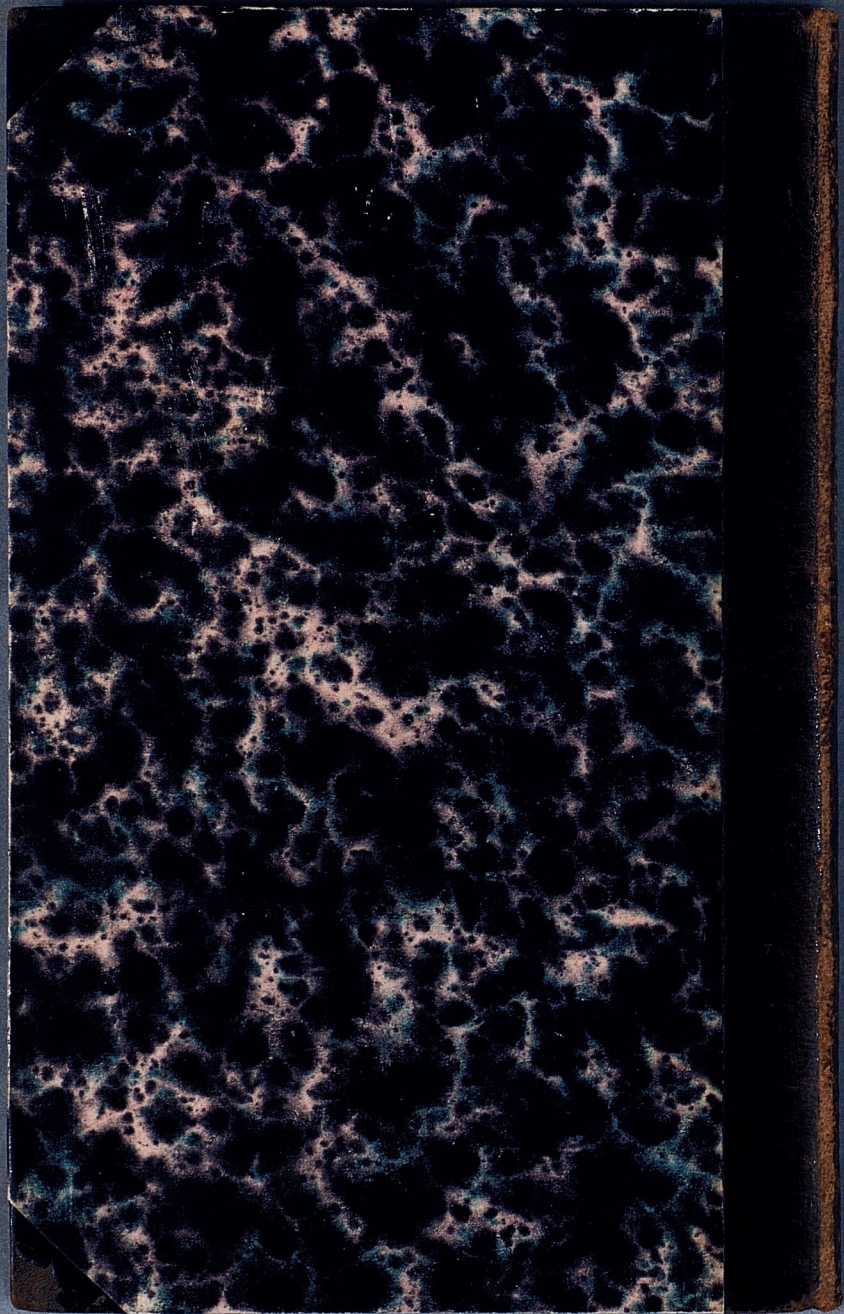

www.books2ebooks.eu